

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Mevrouw F.M. Wiersma
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 4 november 2025

betreft COM(2025)433 en COM(2025)434

ons kenmerk 178719

Geachte mevrouw Wiersma,

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hebben met belangstelling kennisgenomen van de *Voorstellen voor Besluiten van de Raad betreffende de ondertekening en sluiting, namens de Europese Unie, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht*.¹ De leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA** en de **BBB** hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA

Kunt u verwoorden welke voordelen er aan het tekenen van verdrag van de Raad van Europa in zake bescherming van het milieu door middel van het strafrecht verbonden zijn? Welke verplichtingen komen uit de ondertekening voort voor Nederland?

Kunt u uiteenzetten waarom het inzetten van het strafrecht ter bescherming van het milieu nodig is en welke voordelen daar voor het bedrijfsleven mee gemoeid zijn, zoals bijvoorbeeld het wegnemen van oneerlijke concurrentie, behoud en bescherming van belangrijke voorraden van grondstoffen en het beschermen van de gezondheid van werknemers?

Kunt u ook aangeven welke voordelen er met het tekenen van het verdrag voor burgers mee gemoeid zijn?

Kunt u reflecteren op de opinie die de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa heeft gegeven op het betreffende verdrag?

Vanuit sommige sectoren wordt de angst geuit dat de top van het bedrijfsleven onterecht strafrechtelijk vervolgd kan worden voor milieudelicten. Kunt u toelichten hoe u hiernaar kijkt? En aangeven waarom het belangrijk en nodig is om het strafrecht toch in positie te brengen als het gaat om milieudelecten?

Kunt u reflecteren op het opnemen van de daad van ecocide in het verdrag? Bij de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa heeft Oekraïne nadrukkelijk ingebracht dat deze daad belangrijk is om op te nemen onder andere omdat Rusland kritische grondstoffen, watergebieden en landbouwgebieden blijft vervuilen en bombarderen. Hetzelfde geldt ten aanzien van unieke natuurwaarden in Oekraïne. Meerdere landen hebben dit delict daarom onderdeel gemaakt van hun strafrecht.

¹ COM(2025)433 en COM(2025)434.

datum 4 november 2025

ons kenmerk 178719

blad 2

Welke voordelen zou het opnemen van ecocide onder het strafrecht voor specifiek Nederland hebben?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

De leden van de BBB-fractie zijn uiteraard voorstander van een prachtige natuurlijke omgeving, en evenzeer tegenstander van echte milieucriminaliteit. Bij het worden van verdragspartij door de Europese Unie (EU) in het genoemde verdrag van de Raad van Europa (RvE), dat is aangenomen op 14 mei 2025, maken deze leden zich echter zorgen dat milieuorganisaties meer 'hindermacht' op de agrarische sector krijgen. Ook maken zij zich zorgen over een grotere, onterechte druk vanuit de maatschappij en de overheid. Dat agrarische ondernemers ook grotere kans lopen op procedures, strengere toetsing van vergunningen, hogere kosten, meer negatieve media-aandacht en tegenwerking door marktpartijen. Daarnaast maken deze zich zorgen om verder verlies aan soevereiniteit en beperking van de mogelijkheden voor de Nederlandse regering om in EU-besluitvorming Nederlandse (agrarische) belangen te behartigen. Uiteraard zien deze leden ook kansen voor samenwerking en verduurzaming.

Kunt u aangeven waarom de EU voornemens is het verdrag van de RvE tekenen? De EU heeft toch zelf ook beleid, richtlijnen en verordeningen tegen milieucriminaliteit? Zijn die ineffectief gebleken? Waarom niet het eigen, EU-beleid versterken, maar 'via' een verdrag van een andere internationale organisatie 'voortgang' willen bereiken?

Bij welke andere verdagen van de RvE is de EU verdragspartij? En sinds wanneer? Zijn de effecten hiervan geëvalueerd? Wat kwam uit evaluatie(s)?

Waarom gaat de Nederlandse regering ermee akkoord dat de EU nu gelijk al verdragspartij wordt? Waarom is niet gekozen om bijvoorbeeld eerst 5 jaar de effecten van het RvE-verdrag af te wachten en daarna de EU verdragspartij te laten worden?

Heeft Nederland het verdrag van de RvE ondertekend? Zo ja, waarom is het voor Nederland dan nodig dat de EU het ook tekent? Zo nee, waarom wil de Nederlandse regering dat de EU er dan wel verdragspartij in wordt?

Het RvE-verdrag treedt in werking na ratificatie door minstens tien staten. (Wanneer) verwacht de regering dat dit zal gebeuren?

In het RvE-verdrag wordt onder andere strafrechtelijke aansprakelijkheid voor biodiversiteitsdelicten rond beschermde soorten, habitats en invasieve exoten beschreven (artikel 27-30). Ook spreekt het in artikel 31 van delicten met vernietiging of grootschalige, langdurige of onomkeerbare schade. Vindt de regering deze begrippen en delictomschrijvingen in het verdrag nauwkeurig genoeg omschreven, en wetenschappelijk voldoende onderbouwd?

In het RvE-verdrag worden sancties aangegeven, variërend van hoge boetes en uitsluiting van subsidies tot gerechtelijk toezicht, herstelmaatregelen en ontbinding (artikelen 34-36). Lopen Nederlandse agrarisch ondernemers met ondertekening van de beide verdragen nu het risico bij in het RvE-verdrag genoemde delicten EU-landbouw- of andere EU-subsidies te verliezen? En subsidies van Nederlandse overheden? Zo ja, welke riskeren zij wel, welke riskeren ze niet om te verliezen? Gaan Nederlandse rechters bepalen welke en hoeveel van deze subsidies ze niet meer zullen krijgen?

Was het Nederlandse ministerie van LNV (of voorloper(s)) betrokken bij de totstandkoming van het RvE-verdrag? En de beslissing om de EU daarin verdragspartij te laten worden? Welke standpunten

datum 4 november 2025

ons kenmerk 178719

blad 3

heeft het ministerie ingenomen? Welke andere Nederlandse ministeries waren inhoudelijk betrokken, en welke standpunten namen zij in?

Meer specifiek op dit punt: (hoe vaak) heeft de regering bijgedragen aan *impact assessment(s)* van de Europese Commissie en de RvE over verdragspartij worden en invoering van het verdrag? Welke zorgen heeft de regering in deze bijdragen naar voren gebracht en welke onduidelijkheden heeft zij in deze bijdragen gesignaleerd?

De indruk bestaat dat de RvE en de Europese Commissie alleen met NGO's en VN-/internationale organisaties hebben gesproken bij het opstellen van het RvE-verdrag en de keuze om als EU om verdragspartij te worden. Is dat juist? Kan de regering aangeven hoeveel bedrijven zijn geraadpleegd? En: welke Nederlandse NGO's en/of bedrijven zijn geraadpleegd?

In het RvE-verdrag staat dat bedrijven hun compliance- en due-diligence-programma's moeten ijken op de normen in het verdrag. Hoeveel extra inspanning verwacht de regering dat (gemiddelde) bedrijven hiervoor moeten leveren? Hoeveel extra administratieve lasten zal het verdrag veroorzaken? Hoe wil de regering deze tot het minimum beperkt houden?

Welke kosten voorziet de regering voor overheden om het RvE-verdrag in te voeren? Zijn deze al in de begroting voor 2026 of 2027 opgenomen? Bij welk(e) ministerie(s) komen deze in de begroting?

Artikel 36 van het RvE-verdrag legt verdragspartijen op om in hun strafmaatmodellen verzwarende omstandigheden mee te laten wegen, onder andere recidive en financieel gewin. Van financiële argumenten en herhaling van kleine delicten kan al snel sprake zijn. Hoe wil de regering voorkomen deze disproportioneel zwaar te gaan bestraffen?

Verwacht de regering dat zij na ondertekening van het RvE-verdrag in Nederland wetswijzigingen moet indienen, bijvoorbeeld vanwege de minimumregels voor nationale wetgeving (artikel 1)? Zo ja: aan welke wetswijzigingen denkt de regering? Hoeveel uit het verdrag staat al in de Nederlandse wet?

Is de Nederlandse regering voornemens, zoals lijkt te staan in artikel 33 van het RvE-verdrag, ook het plegen van milieudelicten door Nederlanders buiten Nederland, wereldwijd, strafbaar te stellen?

Tot welke extra toezicht- en monitoringsactiviteiten is de Nederlandse regering door ondertekening van het RvE-verdrag verplicht? Welke organisatie gaat deze uitvoeren? Heeft deze organisatie daar al voldoende capaciteit voor?

Acht de regering het nodig dat, vanwege inwerkingtreding van dit RvE-verdrag, bijvoorbeeld bij het OM en NFI, moet worden geïnvesteerd in ecotoxicologische en financieel-forensische expertise? Is daarvoor al ruimte in begrotingen gecreëerd? Hoeveel jaar is volgens de regering nodig voor het opbouwen van deze expertise?

Hoe wil de regering voorkomen dat door het RvE-verdrag en de ondertekening door de EU van dit verdrag de Nederlandse agrarische sector veel vaker te maken gaat krijgen met aangiftes of klachten van milieuorganisaties? Krijgen deze organisaties niet meer mogelijkheden om zaken juridisch aan te kaarten als er slecht onderbouwde vermoedens of verwijten zijn van milieuschade (bijv. mestfraude, stikstofuitstoot, lozing van stoffen)? Lopen agrarisch ondernemers nu ook het risico op veel meer juridische procedures door de overheid?

datum 4 november 2025

ons kenmerk 178719

blad 4

Door inwerkingtreding van het RvE-verdrag en ondertekening daarvan door de EU kan de Nederlandse agrarische sector bij het aanvragen van vergunningen (bijvoorbeeld uitbreiding van een stal of wateronttrekking) worden geconfronteerd met milieuorganisaties die juridisch bezwaar maken of via de rechter toetsen of regels goed zijn nageleefd. Hoe wil de regering meer vertraging of blokkering van verbouwings- of uitbreidingsplannen, en hogere juridische kosten voor boeren voorkomen?

Hoe wil de regering voorkomen dat marktpartijen, bijvoorbeeld supermarkten en banken, met beroep op het RvE-verdrag, onterecht hogere eisen aan de agrarische sector gaan stellen? Wil de regering doorgaan met subsidiering van milieuorganisaties die onjuiste of suggestieve data verzamelen (bijv. via artikelen, enquêtes, drones of meetpunten) en gebruiken voor rapporten of andere publicaties die de publieke opinie misleiden? Is de regering bereid te onderzoeken hoe met extra wet- en regelgeving kan worden voorkomen dat agrarische ondernemers ten onrechte reputatieschade wordt aangedaan?

Welke extra EU-verordeningen en -richtlijnen verwacht de regering als gevolg van het ondertekenen van het RvE-verdrag door de EU? Is de EU hier al aan begonnen?

Is de regering bereid om meer maatregelen te nemen om te bevorderen dat agrarische ondernemers nuttig met milieu- en andere organisaties gaan samenwerken ter preventie van de delicten die in het RvE-verdrag staan? Is de regering bereid hen extra financiële middelen en ondersteuning te geven?

Een deel van de Nederlandse agrarische sector werkt grensoverschrijdend, dus ook in andere (EU-)landen. Te denken valt hierbij aan mesttransport naar Duitsland, handel in gewasbeschermingsmiddelen of exploitatie van grond over de grens. (Hoe) kan de regering voorkomen dat agrarische ondernemers, met beroep op het RvE-verdrag, maar ten onrechte door buitenlandse NGO's worden tegengewerkt? Kunnen Nederlandse bedrijven wettelijk tegen deze ongewenste buitenlandse inmenging worden beschermd? Wil de regering hiertoe bijvoorbeeld afspraken maken met in ieder geval buurlanden?

In artikel 39 van het RvE-verdrag staat dat Nederland, na inwerkingtreding, procedurele participatierechten voor NGO's en benadeelden mag overwegen. Is de regering voornemens die in te gaan voeren? Zo ja, welke?

Ook los van (de gevolgen van) de ondertekening van dit specifieke verdrag, is de regering bereid meer wettelijke garanties te introduceren dat maatschappelijke organisaties wel voldoende belanghebbende zijn bij een vermeende milieuaantasting om rechtszaken tegen bijvoorbeeld agrarische bedrijven en personen te mogen starten, voeren of veroorzaken?

Wil de regering uitsluiten dat zij in de uitwerking van het RvE-verdrag in EU-verordeningen en -richtlijnen akkoord zal gaan met het voor externe controle direct toegang geven aan NGO's tot interne gegevens van agrarische bedrijven?

Betekent ondertekening door de EU van het RvE-verdrag dat Europese instellingen, bijvoorbeeld EuroPol en EuroJust, actief gaan worden voor de handhaving van het verdrag?

Welke andere internationale organisaties hebben hetzelfde RvE-verdrag ondertekend of overwegen dat? Is de regering hier voor- of tegenstander van? Welke afwegingen en argumenten hanteert de regering hierin?

Bij hoeveel andere verdragen van internationale organisaties is de EU als verdragspartij aangesloten? Bij welke internationale organisaties is dat vooral? In welke jaren is dit aantal sterk toegenomen? Hoe verklaart de regering dit?

datum 4 november 2025

ons kenmerk 178719

blad 5

Welk beleid voert de regering om te bepalen bij welke verdragen zij het (on)wenselijk vindt dat de EU verdragspartij wordt? Wat zijn de criteria om dit te bepalen? Hanteert de regering nog extra, andere argumenten in geval dat andere internationale organisaties dan de EU verdragspartij kunnen worden in verdragen van internationale organisaties?

Evalueert de regering na verloop van tijd of met toetreding van internationale organisaties in verdragen van andere internationale organisaties wel de door de Nederlandse regering beoogde doelen zijn bereikt? Zo ja, kan de regering enkele voorbeelden van dit soort evaluaties noemen? Is het wel eens voorgekomen dat uit evaluatie bleek dat beoogde doelen niet werden bereikt? Zo ja, heeft de regering daarna voorgesteld weer uit het verdrag te stappen? Als de regering tot nu toe niet of nauwelijks dit soort evaluaties uitvoert, is zij dan bereid dit wel (vaker) te gaan doen?

Levert het worden van verdragspartij door internationale organisaties volgens de regering op langere termijn geen extra verlies van Nederlandse soevereiniteit op? Kan de regering het vervolg, de gevolgen, wel helemaal beheersen?

Is de regering bereid de toezeggingen te doen om de Kamer periodiek te informeren over de effecten van de inwerkingtreding van het RvE-verdrag en de ondertekening daarvan door de EU, alsook om 5 jaar daarna beide te evalueren en de Kamer daarover te informeren?

De leden van de vaste commissie voor LNV zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk **2 december 2025**.

Hoogachtend,

G.J. Oplaat

Voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit